https://doi.org/10.34862/rbm.2022.1.6

Aleksander Kazak
Uniwersytet Gdański
alexander.kazak@hotmail.com
https://orcid.org/0000-0001-9613-7252

Ruch „Supraciu" a rządy Aleksandra Łukaszenki – – charakterystyka i metody działania

Abstrakt: W artykule przedstawiono metody oddziaływania poszczególnych grup rewolucyjnego ruchu „Supraciu" na Białorusi. Przedmiotem badań jest weryfikacja celów działania ruchu „Supraciu" jako ugrupowania opozycyjnego wobec białoruskiego reżimu i określenie jego statusu w strukturze organizacji narodowowyzwoleńczych. Zasadniczą metodą badawczą jest analiza materiałów z różnych mediów, w tym społecznościowych. Celem niniejszej pracy jest ocena skuteczności działań tych ugrupowań. Przyjętą tezą wyjściową jest stwierdzenie, że ruch „Supraciu" jest ruchem narodowowyzwoleńczym, który posługuje się terrorem dla osłabienia dyktatorskiego reżimu Aleksandra Łukaszenki. Kierując się tym założeniem zaprezentowano metody i efektywność grup – członków ruchu „Supraciu" oraz dokonano oceny perspektywy rozwoju tego ruchu na Białorusi.

Słowa kluczowe: Białoruś, terroryzm, partyzantka, totalitaryzm, protest, ruch narodowo-wyzwoleńczy.

The ‚Supraciu' Movement and the Rule of Alexander Lukashenko - - Characteristics and Methods of Operation

Abstract: The article presents the methods of influencing particular groups of the revolutionary "Supraciu" movement in Belarus. The subject of the research is to verify the goals of the „Supraciu" movement as an opposition to the Belarusian regime and to define its status in the structure of national liberation organizations. The main research method is the analysis of materials from various media, including social media. The study aims to evaluate the effectiveness of the activities of these groups. The adopted thesis is that the „Supraciu" movement is a national liberation movement that uses terror to weaken the dictatorial regime of Alexander Lukashenka. Following this assumption, the methods and effectiveness of group members of the „Supraciu" movement were presented, and the prospects for the development of this movement in Belarus were assessed.

Keywords: Belarus, terrorism, guerrilla warfare, totalitarianism, protest, national liberation movement.

Wprowadzenie

W historii współczesnej Republiki Białorusi, a w szczególności do okresu jej funkcjonowania w strukturach Związku Radzieckim (zwłaszcza w okresie tzw. Wielkiej Wojny Ojczyźnianej) ogromną rolę odgrywa działalność partyzancka. Nawet współcześnie w potocznym słownictwie Białoruś bywa określana jako „kraj partyzantów". Zjawisko to jest otoczone pewnym mitem, jest prezentowane jako przejaw patriotyzmu najwyższej miary. Mit ten jest głęboko zakorzeniony w społeczeństwie białoruskim, zwłaszcza u osób dorosłych i starszego pokolenia. Analiza tego zagadnienia nie jest przedmiotem niniejszej pracy, ale w sposób istotny determinuje jej przedmiot, czyli sposób funkcjonowania ruchu „Supraciu" (pol. Opór). Poszczególne proto-grupy tego ruchu powstały w 2020 r. w wyniku zjednoczenia regionalnych ruchów oporu przeciwko reżimowi Aleksandra Łukaszenki, natomiast we wrześniu 2020 r. zostały stworzone konkretne grupy, które później zjednoczyły się w ogólnobiałoruski ruch narodowowyzwoleńczy. Stosowne porozumienie zawarły w maju 2021 r. takie ugrupowania, jak: „Busly Liaciać" (pol. *Bociany lecą*), „Drużyny Narodnoj Samooborony" (pol. *Ludowe Oddziały Samoobrony*) i „Kiberpartizany" (pol. *Cyberpartyzanci*). Należy zauważyć, że zjednoczenie to nastąpiło cztery miesiące przed datą wyborów prezydenckich, co świadczy o tym, że liderzy tych ugrupowań przewidywali wystąpienie kryzysu i masowych protestów społecznych.

Przedmiotem badań jest weryfikacja celów działania ruchu „Supraciu" jako ugrupowania opozycyjnego wobec białoruskiego reżimu i określenie jego statusu w strukturze organizacji narodowowyzwoleńczych. Za punkt wyjścia przyjęto definicję pojęcia „wojna narodowowyzwoleńcza" uznając, iż jest to „niepokojowa metoda realizacji prawa narodów do samostanowienia" (Karta NZ, 1947, art. 1, ust. 2 i art. 55). W oparciu o te zapisy przyjęto, że prawo narodów do samostanowienia obejmuje także prawo do swobodnego wyboru ustroju politycznego, gospodarczego i społecznego oraz do swobodnego rozwoju w sferze gospodarczej, społecznej i kulturalnej. Na tej podstawie i w oparciu o analizę form działania ruchu sformułowano hipotezę badawczą w postaci stwierdzenia, że *„Supraciu" jest ruchem narodowowyzwoleńczym, który posługuje się terrorem w celu osłabienia reżimu Aleksandra Łukaszenki*.

Weryfikacja tej hipotezy została dokonana poprzez rozwiązanie trzech mikro-problemów badawczych:

1. Weryfikacji, czy celem ruchu jest zwalczanie reżimu Aleksandra Łukaszenki, czy też równie istotnym jego celem jest budowa społeczeństwa obywatelskiego na Białorusi;
2. Klasyfikacja form oddziaływania na aparat władzy i społeczeństwo;
3. Określenie jego kategorii jako ruchu narodowowyzwoleńczego posługującego się terrorem czy ruchu *stricte* terrorystycznego.

Zasadniczą metodą badawczą jest analiza materiałów z różnych mediów, w tym społecznościowych. Podkreślić należy, że specyfika działania białoruskiego reżimu powoduje, że dostęp do innego materiału badawczego jest w praktyce niemożliwy. Polegać więc należy na informacjach podawanych w mediach społecznościowych przez aktywistów tych ugrupowań lub działaczy opozycji białoruskiej, lub osób postronnych. Nie zawsze można je zweryfikować w innych mediach. Kolejnym źródłem informacji jest telewizja Biełsat, ale należy pamiętać, iż jest to telewizja polska działająca m.in. na Białorusi. Autor ma również świadomość, że istotą ruchu partyzanckiego jest prowadzenie działań o charakterze narodowowyzwoleńczym wobec agresora zewnętrznego i tym samym stosowanie pojęcia „partyzanci" przez omawiane białoruskie ruchy nie jest zgodne z powszechnie stosowaną definicją. Jednakże tak się określają uznając, iż reżim Aleksandra Łukaszenki, po przegranych wyborach prezydenckich z roku 2020 jest reżimem utrzymywanym przez Federację Rosyjską. Kierując się tą interpretacją zdecydowano się na użycie pojęcia „ruch partyzancki" równocześnie wskazując na sposób definiowana pojęć terroryzm i ruch partyzancki.

Na potrzeby prowadzonych analiz niezbędnym było określenie czym jest i ruch partyzancki, i terroryzm. Opierając się na zapisach IV Konwencji Haskiej (pojęcia „pospolite ruszenie i oddziały ochotnicze") uznać można, że ruch partyzancki to ochotnicze oddziały paramilitarne, które: posiadają dowództwo, jawnie noszą broń i symbole je wyróżniające oraz przestrzegają w swych działaniach praw i zwyczajów wojennych (Konwencja Haska IV, 1907, rozdz. I, art. I.). Natomiast w oparciu o różnorodne definicje terroryzmu[1] przyjęto, że jest

[1] Kwestia pojęcia terroryzmu była wielokrotnie dyskutowana i opisywana, obecnie istnieje ponad dwieście definicji terroryzmu. Wspólne elementy dla większości definicji terroryzmu to: stosowanie przemocy, siły lub groźby jej użycia, planowanie działania i jego cele, polityczne motywy, wywoływanie poczucia zagrożenia i strachu, wykorzystywanie mediów w celu nagłośnienia danej sprawy oraz nieobliczalność działań sprawców. Nie zagłębiając się nazbyt w meandry definicyjne Autor zdecydował się na podanie definicji z początku XXI wieku, która stała się podstawą do tworzenia definicji przez innych badaczy w Polsce. Powszechnie cytowany Bruce Hoffman

to bezprawne, celowe użycie siły bądź przemocy wobec osób lub mienia, w celu zastraszenia lub wywarcia wpływu na rząd, organizacje międzynarodowe oraz ludność cywilną (Hoffman, 1999, s. 39; Bolechów, 2002, s. 35). Przyjęto także, że istotą terroryzmu ponowoczesnego jest zmiana podmiotu oddziaływania, którym jest społeczeństwo, czyli osoby, które nie mają bezpośredniego wpływu na realizację celów, jakie chcą osiągnąć organizacje terrorystyczne. Zatem działania terrorystyczne muszą się charakteryzować znacznym efektem psychologicznym i potencjalnie dużym efektem społecznym i medialnym, aby mogły być skuteczne (Wałek, 2018). Natomiast analiza ruchów partyzanckich pozwala uznać, że o ile w działaniach partyzanckich możliwe jest użycie zbliżonych środków i technik (zamachy bombowe, w tym samobójcze, podpalenia, porwania), to jednak zjawiska te nie są tożsame. Tradycyjnie bowiem termin partyzantka odnosi się do większych grup zbrojnych niż organizacje terrorystyczne, do tego koncentrujących z reguły ataki na siłach zbrojnych nieprzyjaciela (względnie jego szerzej rozumianym potencjale militarnym), a więc działających w sposób bliższy metodom regularnych jednostek wojskowych, nade wszystko zaś próbujących bezpośrednio w drodze konfliktu zbrojnego stworzyć alternatywną strukturę władzy suwerennej na danym obszarze.

Formuła organizacji i funkcjonowania ruchu „Supraciu"

Paradoksalnie najpełniejszym opisem ruchu „Supraciu" jako zjawiska na białoruskiej scenie politycznej jest komentarz na temat tej grupy, jaki został zaprezentowany na łamach mediów propaństwowych (reżimowych). Stwierdzono w nich, że:

> W maju 2021 r. powstała nieformalna organizacja „Supraciu", której celem jest zjednoczenie radykalnie nastawionych obywateli dla ich późniejszego nakłonienia do udziału w masowych zamieszkach związanych z silnym sprzeciwem wobec organów ścigania i dokonywaniem aktów terroryzmu; przymusowa zmiana ustroju konstytucyjnego republiki; dyskredytowanie władz publicznych; zastraszanie ludności i destabilizacja porządku publicznego (Belta, 2021).

stwierdzał, że Terroryzm można rozumieć w tym kontekście jako służącą realizacji określonego programu politycznego przemoc lub groźbę jej użycia ze strony podmiotów pozapaństwowych, mającą wzbudzić strach w grupie szerszej niż bezpośrednio atakowana i przez taką presję skłonić dany rząd do ustępstw bądź doprowadzić do zniszczenia dotychczasowego porządku politycznego.

Ruch jest organizacją skupiającą różne ugrupowania i w zasadzie jest ich swoistą nadbudową, instytucją koordynującą działania, wypracowującą wspólne stanowisko i uzgadniającą zakres przyjętych celów strategicznych. Do jego reprezentowania w przestrzeni publicznej uprawnione są dwie osoby: psychiatra Dmitrij Szczygielski i były funkcjonariusz białoruskich służb mundurowych Dmitrij Kułażenko (przedstawiciel ds. taktyki ruchu oporu). Obydwaj są jednak emigrantami, obecnie mieszkającymi na terenie Stanów Zjednoczonych (Belsat, 2021b). Specyficzne są także wykorzystywane przez ruch kanały informacyjne, zarówno służące do wewnętrznej komunikacji, jak i informowania opinii publicznej. Zasadniczy środek komunikacji wewnętrznej, służące także do przygotowania i korelacji działań *stricte* operacyjnych to kanały w komunikatorze Telegram, w szczególności „Cyberpartyzanci"[2], „Busly Liaciać"[3]. Natomiast rolę kanału informacyjnego i wykorzystywanego do organizacji społeczeństwa wypełnia kanał „DNS"[4].

Przyjęcie struktury organizacyjnej ruchu jako związku już istniejących ugrupowań powoduje, że każde z nich należy postrzegać jako osobną organizację o indywidualistycznych cechach i formie działania. O ile grupa Kiberpartizany działa w środowisku cyfrowym i informacyjnym, to z kolei Busly Liaciać działa na płaszczyźnie bezpośrednio fizycznej.

Charakterystyka i metody działania grupy Kiberpartizany

Data powstania ugrupowania nie jest jednoznacznie określona. Zdaniem autora, za takową uznać należy dzień 18 września 2020 r, gdyż tego dnia w komunikatorze Telegram pojawiła się pierwsza publikacja tego ugrupowania. Tym niemniej przed założeniem własnego kanału w komunikatorze Telegram część informacji o atakach hakerskich przypisywanych tej organizacji została opublikowana w kanale NEXTA Telegramu. Tajny wręcz charakter ugrupowania powoduje, że liczba jego aktywistów jest trudna do oszacowania. Grupa ta nie ogłasza swoich planów, jednak publikuje wyniki sabotażu *post-factum*, czasami z pewnym opóźnieniem, prawdopodobnie w celu zapewnienia bezpieczeństwa członkom grupy, a także dla monitorowania informacji rozpowszechnianych w białoruskiej przestrzeni medialnej by ocenić skuteczność swoich działań.

[2] Został on założony 18 września 2020 r.
[3] Założony 13 listopada 2020 r.
[4] Założony 21 marca 2021 r.

Wykres 1. Dynamika publikacji (co miesiąc).

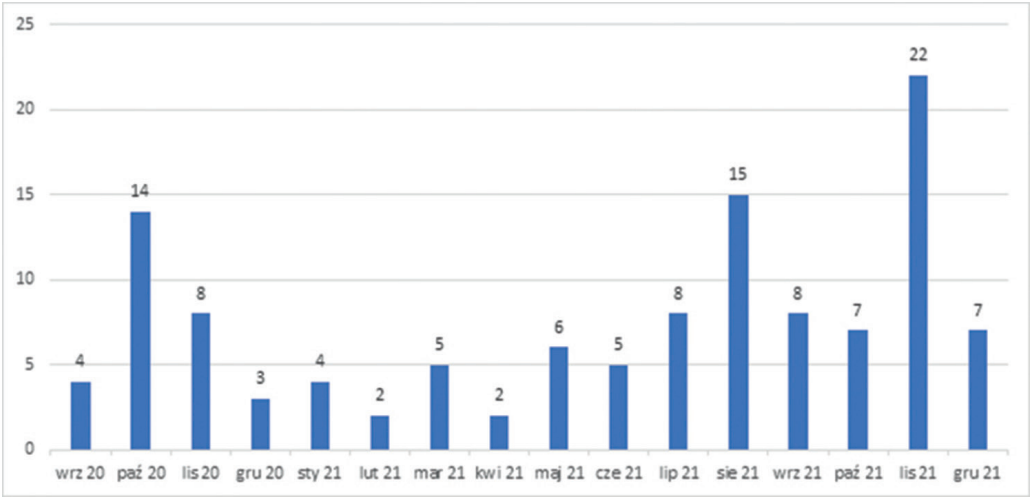

Źródło: opracowanie własne na podstawie portalu Kiberpartizany.
Dostęp: https://t.me/s/cpartisans [31.12.2021].

Z reguły ich działania koncentrują się na hakowaniu zamkniętych sieci państwowych, baz danych, e-maili osób zaangażowanych w funkcjonowanie systemu, polityków, ich rozmów telefonicznych i innych danych osobowych[5]. Za czasu istnienia tej grupy przeprowadzono ponad 120 ataków, publikacji, włamań (tabelę aktywności stanowi aneks). Grupa organizuje sabotaż w sieciach telekomunikacyjnych i komputerowych przedsiębiorstw, ministerstw[6], uczelni, organizuje ataki DDoS, a także tworzy własną sieć VPN. Szczególną cechą wyróżniającą to ugrupowanie jest posiadanie własnej wersji aplikacji (komunikatora) Telegram o nazwie P-telegram[7], co daje dodatkowe możliwości przy korzystaniu ze standardowej aplikacji Telegram. Partyzant-Telegram może pomóc w przypadku zatrzymania użytkownika. Wszystko działa dokładnie tak samo, jak w zwykłym Telegramie, z wyjątkiem tego, co dzieje się po wprowadzeniu specjalnego nieprawidłowego kodu PIN:

1. Kanały i czaty, które określiłeś wcześniej na specjalnej liście, są automatycznie usuwane.

[5] Szczegółowa tabela działań tej grupy znajduje się w dodatkowych materiałach publikacji (aneks).
[6] W lipcu 2021 r. po zhakowaniu bazy danych policji drogowej cyberpartyzanci anulowali mandaty znajdujące się w systemie.
[7] P-telegram – litera P oznacza skrót od słowa *partizan* (pol. partyzant).

2. Do ulubionego kontaktu zostanie wysłany SMS-SOS z informacją, że zostałeś zatrzymany.

Pozwoli mu to dodatkowo ręcznie usunąć wszystko, co „nie jest dla oczu funkcjonariuszy bezpieczeństwa". Ponadto 30 kwietnia 2020 r. grupa opublikowała aplikację P-SMS do potajemnego wysyłania zaszyfrowanych, chronionych wiadomości[8].

Jedną z zasadniczych form aktywności grupy jest hakowanie, publikowanie i gromadzenie informacji o zbrodniach reżimu Aleksandra Łukaszenki. Publikuje ukryte rozmowy i tworzy bazy danych funkcjonariuszy reżimu. W tym zakresie grupa Cyberpartyzantów współpracuje z kanałem informacyjnym „Punishers of Belarus" oraz portalami „Czarna księga Białorusi[9]" i „Czarna mapa Białorusi" (Karta donosov, 2021), gdzie publikowana jest baza danych tzw. „karzących[10]" tj. szczególnie zaangażowanych funkcjonariuszy. Istnieją jednak sposoby na usunięcie z tej bazy, jeśli dana osoba może udowodnić swoją niewinność. Kolejnym krokiem w wywieraniu presji na pracowników jest poinformowanie ich o stworzeniu specjalnego bota (@militsiya_s_narodom_bot) na adres którego byli pracownicy proszeni są o przesłanie skanu zaświadczenia o zwolnieniu z milicji (albo innych służb, w zamian za usunięcie ich z bazy. Tego rodzaju szantaż ma również na celu zachęcenie funkcjonariuszy milicji do ich zwolnienia (Chimarov, 2021).

Obecnie grupa ta uległa pewnej erozji na skutek konfliktu wewnętrznego. Opierając się na informacjach medialnych (informacjami Euroradio z 17 maja 2021) obecnie funkcjonują dwie grupy określane jako *niebiescy* i *biali*, którzy niekiedy określani są jako *czerwoni* (Euroradio, 2021). Według niepotwierdzonych informacji funkcjonuje także grupa *żółta*, która zajmuje się walką z dezinformacją, fałszywymi kontami i komentarzami botów[11]. Pomimo tych procesów działania tego ugrupowania na przestrzeni 2020 i 2021 r. były stosunkowo intensywne.

[8] Ponadto autorzy w zaleceniach dotyczących bezpieczeństwa proponują subskrybowanie prorządowych kanałów w komunikatorze Telegram i mediów specjalnie w celu ukrycia. Ostrzegają również przed pobraniem aplikacji z zasobów stron trzecich, ponieważ można ją zmodyfikować pod kątem oprogramowania szpiegującego.

[9] Kanał funkcjonował na stronie https://t.me/BlackBookBelarus.

[10] *Karateli* (ros.)

[11] Informacje o jej wyodrębnieniu pojawiły się 13 września 2021 roku. Dostęp: https://t.me/stopbotluka [30.12.2021].

Zdjęcie 1. Wygląd strony internetowej Czarna Mapa Białorusi (Чёрная Карта Беларуси/Čërnaâ Karta Belarusi) stworzonej przez Kiberpartizan.

Źródło: *Karta donosov 102*. Dostęp: https://blackmap.org/donos-102/ [30.12.2021].

Wykres 2. Ilość publikacji kontentu w komunikatorze „Telegram".

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych na portalu Kiberpartizany od 23.09.2020 do 30.03.2022. Dostęp: https://t.me/s/cpartisans [05.04.2022].

Tabela 1. Formy aktywności Cyberpartyzantów w okresie 23.09.2020 – 31.12.2021.

Cyberpartyzanty	**Dzień/miesiąc/rok**
Zhakowanie poczty Natalii Eismont	23.09.20
Zhakowanie sieci komputerowej Akademii MSW RB	24.09.20
Publikacja bazy danych DGMP Prezydenta	25.09.20
Zhakowanie strony internetowej Belteleradiocompany	26.09.20
Zhakowanie sieci komputerowej Archiwum Państwowego	10.10.20
Zhakowanie strony internetowej MAZ	10.10.20
Zhakowanie strony Hydrometcenter	10.10.20
Zhakowanie 32 stron internetowych państwowych związków zawodowych	10.10.20
Zhakowanie strony Białoruskiego Portalu Naukowego	10.10.20
Zhakowanie strony internetowej Belneftekhim	11.10.20
Zhakowanie strony internetowej Celów Zrównoważonego Rozwoju na Białorusi	11.10.20
Zhakowanie strony internetowej służącej do sprzedaży nieruchomości i fikcyjnego wystawienia na sprzedaż rezydencji prezydenta	11.10.20
Publikacja danych osobowych pracowników Okrestino	25.10.20
Zhakowanie strony Narodowego Banku Republiki Białorusi	26.10.20
Publikacja danych osobowych niektórych funkcjonariuszy OMON w Mińsku	26.10.20
Zhakowanie strony Grodnoazot	28.10.20
Tworzenie stron internetowych dla ataków DDoS	28.10.20
Utworzenie i aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy OMON w Mińsku	30.10.20
Utworzenie i aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy OMON w Grodnie	02.11.20
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	05.11.20
Atak na strony internetowe uczelni państwowych	05.11.20
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	08.11.20

Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	10.11.20
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	11.11.20
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	12.11.20
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	13.11.20
Zhakowanie strony internetowej BNTU na cześć stulecia uniwersytetu	10.12.20
Zhakowanie sieci komputerowej ośrodków poprawczych w obwodzie grodzieńskim	22.12.20
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	22.12.20
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	05.01.21
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	14.01.21
Tworzenie i publikacja P-Telegram	17.01.21
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	22.01.21
Atak na stronę Ogólnobiałoruskiego Zgromadzenia Ludowego	11.02.21
Publikacja i propozycja nowej formy protestu w Internecie	14.02.21
Publikacja danych osobowych rodziny Aleksandra Łukaszenki	17.03.21
Publikacja danych osobowych rodziny Olgi Chemodanovej	23.03.21
Zhakowanie Akademii Zarządzania przy Prezydencie Republiki Białoruś	24.03.21
Publikacja danych osobowych rodziny Ivana Eismont	24.03.21
Publikacja treści poczty Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Białorusi	25.03.21
Publikacja osobistej korespondencji sędziego Svetlany Cherepovich	29.04.21

Tworzenie i publikacja P-SMS	30.04.21
Atak na strony internetowe uczelni państwowych	14.05.21
Publikacja tajnych materiałów analitycznych o znaczeniu strategicznym	15.05.21
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	19.05.21
Publikacja bazy danych tajnych obiektów KGB	20.05.21
Zhakowanie sieci komputerowej Akademii Prezydenta	23.05.21
Zhakowanie strony internetowej służby celno-skarbowej	27.05.21
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	15.06.21
Zhakowanie działającej korespondencji osobistej Aleksandra Szakutina	20.06.21
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	25.06.21
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	30.06.21
Zhakowanie bazy danych policji drogowej, publikowanie danych osobowych pracowników administracji prezydenckiej, a także Aleksandra Łukaszenki i innych	26.06.21
Anulowanie mandatów policji drogowej	26.07.21
Zhakowanie bazy danych policji drogowej, publikowanie danych osobowych pracowników administracji prezydenckiej, a także Aleksandra Łukaszenki i innych	27.07.21
Zhakowanie bazy danych policji drogowej, publikowanie danych osobowych pracowników administracji prezydenckiej, a także rodziny Aleksandra Łukaszenki i innych	28.07.21
Zhakowanie bazy danych 102	28.07.21
Publikacja bazy danych paszportowów	29.07.21
Zhakowanie bazy danych Urzędu Bezpieczeństwa	29.07.21
Zhakowanie serwera archiwum do przechowywania nagrań wideo z protestów z lat 2020-2021	30.07.21

Zhakowanie systemów kamer wideo Ministerstwa Spraw Wewnętrznych	30.07.21
Zhakowanie systemu kamer monitorowania ruchu drogowego	01.08.21
Zhakowanie bazy danych kadry MSW	04.08.21
Zhakowanie bazy danych wydziału IT Sił Zbrojnych Republiki Białorusi	05.08.21
Zhakowanie bazy danych o zachorowanie na COVID wśród funkcjonariuszy MSW	05.08.21
Zhakowanie bazy MSW „Protesty”	08.08.21
Zhakowanie na serwer Departamentu Operacyjno-Śledczego MSW, publikacja rozmów wspólników białoruskiego reżimu	09.08.21
Publikacja analizy zgonów z powodu COVID na podstawie bazy danych paszportów	09.08.21
Aktualizacja zhakowanej bazy danych	11.08.21
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	11.08.21
Zhakowanie podsłuchów komunikacji wewnętrznej MSW	13.08.21
Zhakowanie podsłuchów komunikacji wewnętrznej MSW	16.08.21
Zhakowanie podsłuchów komunikacji wewnętrznej MSW	21.08.21
Zhakowanie bazy danych pracowników komitetu śledczego	26.08.21
Zhakowanie podsłuchów komunikacji wewnętrznej MSW	28.08.21
Zhakowanie baz danych telefonów wszystkich operatorów na Białorusi	29.08.21
Zhakowanie baz danych mienia	02.09.21
Zhakowanie wewnętrznej sieci departamentu bezpieczeństwa	11.09.21
Zhakowanie podsłuchów komunikacji wewnętrznej MSW	12.09.21

Zhakowanie i opublikowanie nagrania audio z konferencji prowadzonej przez Jurija Karaeva 6 sierpnia 2020 r.	16.09.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania dźwiękowego ze spotkania w sprawie przygotowań do protestu 9 sierpnia 2020 r.	17.09.21
Aktualizacja zhakowanej bazy danych 102	19.09.21
Zhakowanie podsłuchów komunikacji wewnętrznej MSW	20.09.21
Zhakowanie podsłuchów komunikacji wewnętrznej MSW	23.09.21
Zhakowanie podsłuchów komunikacji wewnętrznej MSW	01.10.21
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	01.10.21
Zhakowanie podsłuchów komunikacji wewnętrznej MSW	11.10.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania audio ze spotkania 16 czerwca 2020 r. na temat terminów ograniczenia wolności dla protestujących	15.10.21
Aktualizacja zhakowanej bazy danych 102	22.10.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania audio ze spotkania 5 czerwca 2020 r.	26.10.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania audio ze spotkania w dniu 29 maja 2020 r. na temat warunków przetrzymywania w więzieniu Władimira Neronskiego	29.10.21
Zhakowanie bazy danych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	01.11.21
Zhakowanie wewnętrznej poczty Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Republiki Białoruś	01.11.21
Zhakowanie podsłuchów komunikacji wewnętrznej MSW	01.11.21
Zhakowanie komputerów osobistych pracowników Departamentu Spraw Wewnętrznych Rejonu Drogiczńskiego	02.11.21

Zhakowanie podsłuchów komunikacji telefonicznej pracowników MSW	03.11.21
Zhakowanie wewnętrznego katalogu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych	04.11.21
Aktualizacja zhakowanej bazy danych 102	06.11.21
Zhakowanie bazy danych wjazdów i wyjazdów z Republiki Białoruś	08.11.21
Rozsyłanie spamu do funkcjonariuszy MSW z prośbą o stawienie się na miejsce pracy w celu otrzymania premii	11.11.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania audio ze spotkania Witalija Kozłowa z dnia 15 maja 2020 r. na temat zabezpieczenia ochrony personelu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych	11.11.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania audio ze spotkania Witalija Kozłowa z dnia 5 maja 2020 r. na temat ustalenia przyczyn aresztowania Siergieja Tikhanosowskiego	15.11.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania dźwiękowego ze spotkania Nikołaja Maksimowicza z dnia 15 maja 2020 r. na temat sporządzania list niepożądanych obywateli oraz ich prewencyjnego zatrzymania	16.11.21
włamywanie się do wewnętrznej sieci Wyższej Szkoły Zarządzania	17.11.21
Hackowanie i publikacja nagrań audio ze spotkania Nikołaja Maksimowicza, Witalija Kozłowa, Siergieja Udodow w dniach 16 i 20 maja 2020 r. na temat przeciwdziałania aktywności obywateli	19.11.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania audio ze spotkania Witalija Kozłowa z 4 września 2020 r. na temat zakazu strzelania do obywateli	22.11.21
Zhakowanie archiwum kamer operacyjnych MSW	24.11.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania dźwiękowego rozmowy Witalija Kozlova z nieznaną osobą z dnia 15 listopada 2020 r. na temat zatrzymania obywateli	24.11.21

Zhakowanie i opublikowanie nagrania dźwiękowego rozmowy Nikolaja Baranowskiego z 13 września 2020 r. na temat pobicia protestujących	25.11.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania dźwiękowego rozmowy Witalija Kozłowa z 10 września 2020 r. na temat udziału w protestach kobiet i nieletnich	27.11.21
Atak na sieć komputerową „Białoruśkalij"	29.11.21
Zhakowanie systemu podsłuchu cel więziennych	30.11.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania dźwiękowego rozmowy Witalija Kozłowa z Aleksandrem Barsukowem z 7 września 2020 r. na temat odmowy od zajmowania się zwykłymi przestępstwami na rzecz znalezienia i aresztowania protestujących	30.11.21
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	01.12.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania dźwiękowego rozmowy Witalija Kozłowa z Dmitrijem Kuntsevichem z 7 września 2020 r. na temat przedłużenia aresztów opozycjonistom	02.12.21
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi04/12/21	04.12.21
Zhakowanie i opublikowanie nagrania dźwiękowego rozmowy Witalija Kozłowa z Aleksandrem Korotyszem z 3 sierpnia 2020 r. na temat zakłócenia wyścigu wyborczego	07.12.21
Atak na sieć komputerową MogilevTransMash	10.12.21
Aktualizacja zhakowanej bazy danych 102	18.12.21
Aktualizacja bazy danych funkcjonariuszy służb specjalnych na Białorusi	29.12.21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z portali internetowych (Belsat, NEXTA, Onliner i inne) i publikatorów rządowych (Belta, ONT) od 23.09.2020 do 31.12.2021.

Specyfika aktywności grupy Busly Liaciać

Grupa Busly Liaciać, według niepotwierdzonych informacji powstała 18 września 2020 r. Definiuje się jako zbiorowisko „Ludzi aktywnych, którzy zdecydowali się działać". W praktyce grupa ta koncentruje się na działaniach informacyjnych,

w tym także rozpowszechnianiu danych osobowych funkcjonariuszy bezpieczeństwa (Belsat, 2021a) oraz edukacyjnych w odniesieniu do możliwych form przeciwdziałania aktywności służb bezpieczeństwa. Formuła działania obejmuje także przedsięwzięcia określane przez jej aktywistów jako „koordynacja partyzantki i protestu bezterminowego". Dodatkowo jej działania odnoszą się także do przygotowania białoruskiego społeczeństwa do zachowań ochronnych w sytuacji wystąpienia konfliktu zbrojnego. Działania *stricte* operacyjne to klasyczne akcje sabotażu. Grupa Busly Liaciać oficjalnie potwierdziła, że jej aktywiści przeprowadzili takie akcje w postaci:

- Akcji sabotażu w komunikacji kolejowej (hamowanie lokomotyw).
- Zniszczenia zewnętrznych kamer monitorujących (CCTV).
- Uszkodzenia samochodów służb bezpieczeństwa.
- Uszkodzenie kabli komunikacyjnych.
- Przeprowadzenia ataków na mienie państwowe za pomocą dronów.
- Street-art.
- Rozpowszechnienie fałszywych informacji o potencjalnych aktach terrorystycznych.

Zdjęcie 2. Wygląd drutu złączającego kolejowe tory kontaktowe.

Źródło: Vechernij Brest. (2020, 30 października). *Na Brestchine vozbuzhdeno ugolovnoye delo po faktu*. Dostep: https://vb.by/society/incidents/na-brestchine-vozbuzhdeno-ugolovnoe-delo-po-faktu-diversii-na-zheleznoj-doroge.html [28.12.2021].

Najbardziej masowe i skuteczne sabotaże to sabotaż komunikacji kolejowej (hamowanie lokomotyw) poprzez owijanie drutu po szynach jezdnych, w wyniku czego dyspozytor otrzymuje nieprawdziwą informację, że na odcinku kolejowym znajduje się lokomotywa. W efekcie niektóre pociągi albo nie mogą przejechać na tym odcinku i muszą czekać na rozwiązanie problemu, albo mogą poruszać się po tym odcinku drogi tylko z ograniczoną prędkością jazdy lokomotywy do 20 km/h.

Równie efektywny był atak na mienie państwowe za pomocą dronów. Na początku września 2021 r. bezzałogowiec zrzucił dwa kanistry z cieczą zapalającą na bazę OMON w Mińsku. A także później, jak pokazano na zdj. 4, na bazę Wojsk Wewnętrznych Republiki Białoruś zrzucono kanister z cieczą zapalającą (Belsat, 2021a)[12].

Zdjęcie 3. Obraz z kamery zamontowanej na dronie.

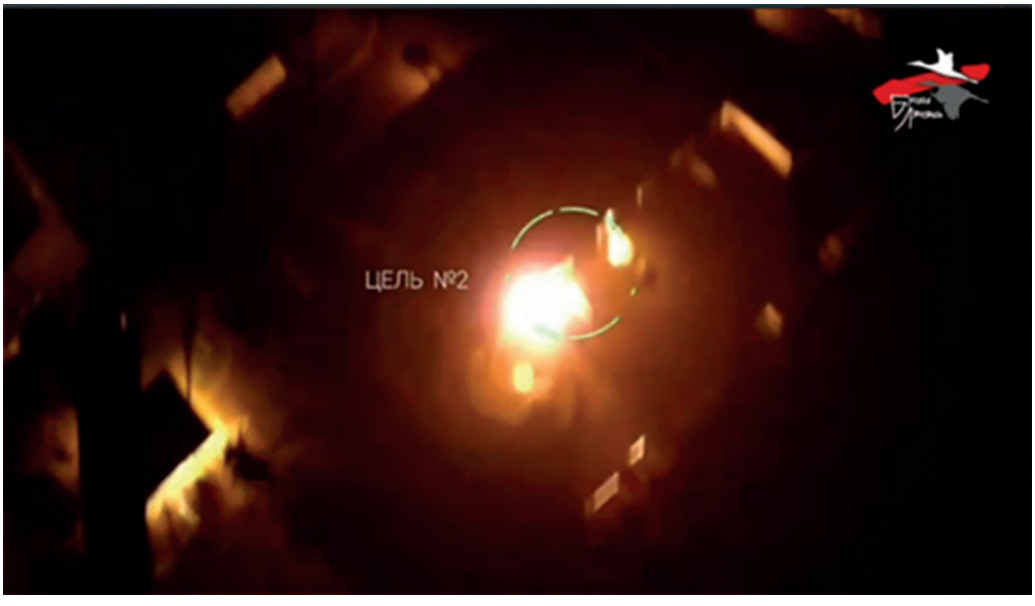

Źródło: Kanał Busly Liaciać w komunikatorze Telegram. Dostęp: https://t.me/s/busly_laciac [29.12.2021].

[12] Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w żaden sposób nie skomentowało wówczas informacji o ataku na bazę OMON. Jednak później, w październiku, Prokuratura Generalna pośrednio potwierdziła fakt ataku, przyznając, że we wrześniu 2021 r. „doszło do aktu terroryzmu z użyciem bezzałogowca". Najprawdopodobniej chodziło o operację „bocianów". Najczęściej jednak akcje w formie drobnego sabotażu nie zyskują szerokiego rozgłosu, gdyż bardzo trudno zweryfikować czy tę akcje przeprowadziła dana grupa, a sami „bociany" ze względu na konspirację nie mogą ujawniać szczegóły operacji.

Zdjęcie 4. Obraz z kamery zamontowanej na dronie.

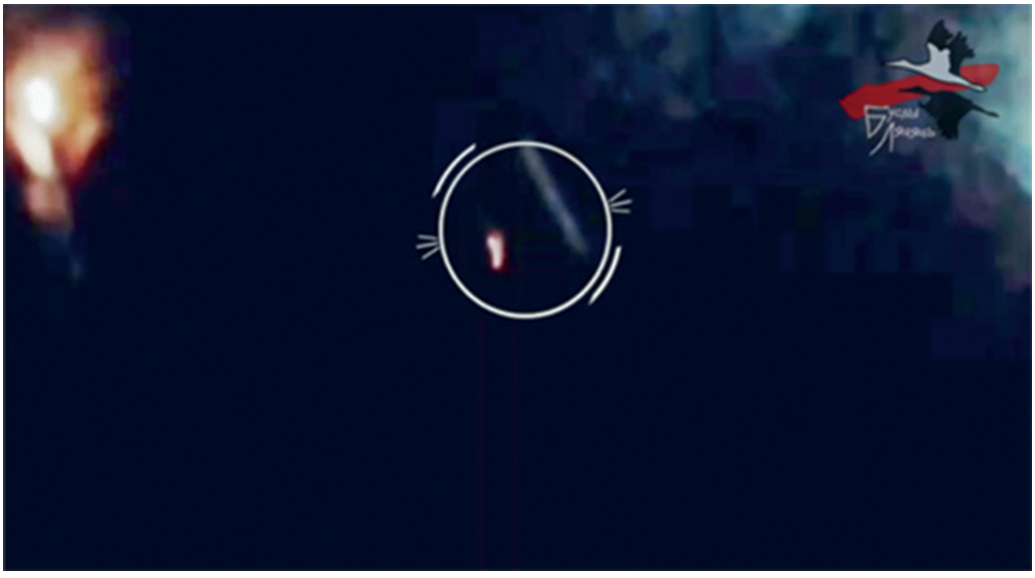

Źródło: Kanał Busly Liaciać w komunikatorze Telegram. Dostęp: https://t.me/s/busly_laciac [29.12.2021].

Zdjęcie 5. Wypadek samochodu milicji jako akt sabotażu.

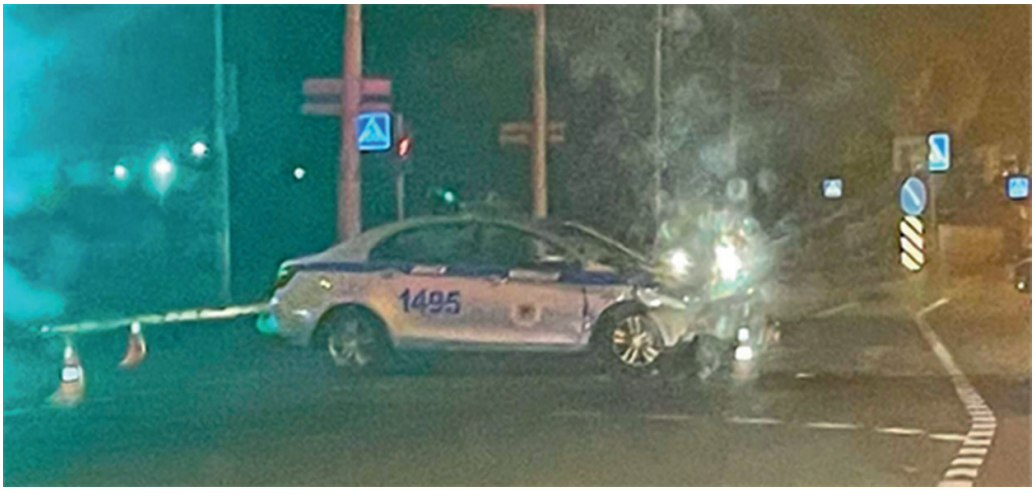

Źródło: Kanał Busly Liaciać w komunikatorze Telegram. Dostęp: https://t.me/s/busly_laciac [29.12.2021].

W kategorii incydentu ocenić należy akcje jednorazowego uszkodzenia samochodu milicji, które miało miejsce 16 września 2021 r. W sieci opublikowano

zdjęcia wyników sabotażu (głównym źródłem jest kanał Telegramu Busly Liaciać). Według opisu, samochód był długo zaparkowany poza milicyjnym parkingiem. Koła auta zostały skręcone w taki sposób, że można było przeciąć układ hamulcowy, co spowodowało wypadek pokazany na powyższym zdjęciu.

Formy aktywności Drużyny Narodnoj Samooborony (DNS)

„Ludowe Oddziały Samoobrony" pojawiły się 21 marca 2021 r., jak wspomniano powyżej – według autora grupa ta ma bardziej motyw społeczno-organizacyjny niż operacyjny. Potwierdza to wynik analizy treści kanału telegramowego DNS (pol. LOS), z którego wynika, że większość zapisów to forma repostu treści grup Kiberpartizany i Busly Liaciać. Początkowo, od momentu pojawienia się, grupa ta była koordynatorem działań skierowanych wobec reżimowych sił bezpieczeństwa, tworząc czaty w komunikatorze Telegram. Ze względu na to, że grupa koncentruje się na aktywności o charakterze społeczno-organizacyjnym w mediach społecznościowych dostępna jest niewielka ilość informacji, komentarzy, opinii i publikacji na temat tej grupy. Z kolei, po przeanalizowaniu treści kanału w komunikatorze Telegram (Telegram, 2021c), możemy zdefiniować pewne zasady ich oddziaływania:

1. Szkolenie z udzielania pierwszej pomocy, środków ochrony, samoobrony, schronienia przed ostrzałem snajperskim[13].
2. Szkolenie w zakresie przygotowania i używania „koktajlu Mołotowa", bomb dymnych, noża i innej „kompaktowej broni do samoobrony" (Telegram, 2021a).
3. Angażowanie ludzi do udziału w proteście.

Oprócz tego grupa tworzy czaty w komunikatorze Telegram, organizując i koordynując ruch protestacyjny. Również ta grupa znajduje się na liście organizacji o charakterze ekstremistycznym i terrorystycznym. Należy zauważyć, że ta grupa jest najmniej aktywna spośród całego ruchu „Supraciu".

Podsumowując działania grup tworzących ruch „Supraślu" wskazać należy, że:

- Efektywność grupy Kiberpartizany jest trudna do jednoznacznej oceny, gdyż nie są prowadzone badania socjologiczne, sondaże czy pogłębione analizy jej działań. Jednak, po opublikowaniu niektórych materiałów z tej

[13] Na pewno wynika to z doświadczenia walki na Maidanie 2014 w Ukrainie.

grupy w aparacie państwowym nastąpiły pewne zmiany i reorganizacje, co wskazuje, że reżim przywiązuje pewną wagę do materiałów publikowanych przez tę grupę. Podobnie ocenić należy rolę tej grupy w przygotowaniu filmu pt. *Zolotoje dno* (pol. *Złote dno*), który był oficjalnie komentowany w amerykańskim Kongresie (Youtube).

- Jeszcze trudniejsza jest ocena działań grupy Busly Liaciać. W mediach społecznościowych nie pojawia się zbyt wiele informacji na temat jej działalności. Dostępne są jedynie informacje o zatrzymaniu uczestników tej (tych) grupy pojawiają się w białoruskich mediach państwowych, jednak szczegóły nie są ujawniane, a publikacje te pojawiają się dość rzadko i nie znajdują obiektywnego potwierdzenia.
- Możliwa jest natomiast kompleksowa ocena działań Drużyny Narodnoj Samooborony, ale jej działania to informowanie o działaniach prowadzonych przez grupy Kiberpartizany i Busly Liaciać.

Tym samym niezwykle trudno jest ocenić skuteczność tych grup, zwłaszcza że władze białoruskie unikają oficjalnej oceny (komentowania) wyników ich działalności z wyjątkiem ich określenia jako organizacje terrorystyczne lub ekstremistyczne.

Perspektywiczne scenariusze działania ruchu Supraciu

Oceniając możliwość dalszej aktywności grup ruchu „Supraciu" uwzględnić należy uwarunkowania polityczne w Białorusi oraz brak pełnej informacji o ich funkcjonowaniu sprowokowany strachem przed zagrożeniem, karą i ponoszeniem odpowiedzialności, a także poszukiwania gwarancji własnego bezpieczeństwa. Pomimo to uznać należy, że grupy te najprawdopodobniej będą kontynuowały swoje działania. Prawdopodobne jest uruchomienie przez nie tzw. „Plan Zwycięstwa" (Telegram, 2021b) zgodnie z którym zostanie ogłoszony „moment X". Jego zasadnicze elementy to:

- fala cyberataków skierowanych do państwowej infrastruktury krytycznej;
- aktywacja hakerskiego oprogramowania „x-App" blokującego działanie wewnętrznych sieci infrastruktury państwowej[14];
- mobilizacja aktywistów w oparciu o Mapę Punktów Wrażliwych (Karta

[14] Według niepotwierdzonych informacji programem tym zainfekowano już wiele sieci i jest on gotowy do uruchomienia. Program ten zawiera także element deaktywizacji, pozwalający na przywrócenie funkcjonowania systemów.

ujazvimyh tochek) do fizycznej i faktycznej destabilizacji infrastruktury krytycznej w celu skomplikowania reakcji;
- ochrona protestów społecznych.

Mówiąc o perspektywie danego ruchu (również uwzględniając uruchomienie ww. planów) należy przedstawić zaproponowane przez autora trzy scenariusze. W scenariuszu pozytywnym (demokratyzacja, zmiana kursu politycznego Republiki Białoruś, upadek dyktatury) ugrupowanie najprawdopodobniej zakończy swój cykl życia i samozlikwiduje się, być może niektórzy czołowi członkowie tych ugrupowań ujawnią ich tożsamości, a także szczegóły funkcjonowania tych grup w mediach.

W scenariuszu neutralnym (utrzymanie obecnego poziomu represji) być może z czasem ograniczeniu ulegnie zaangażowanie i motywacja tych grup, w wyniku czego grupa albo rozpadnie się na mniejsze grupy (jak już się stało) albo przestanie istnieć, należy jednak zauważyć, że przy neutralnych scenariuszach czas nie jest na korzyść reżimu, ze względu na presję danych grup na system jako całość.

Natomiast w scenariuszu negatywnym (ujawnienie i identyfikacja członków grupy) członkowie grupy prawdopodobnie uciekną z kraju, albo zostaną na nich wydane drakońskie wyroki pozbawienia wolności ewentualnie wyrok kara śmierci, z powodu uczestnictwa w grupie terrorystycznej.

Klasyfikacja ideologiczna grup-członków ruchu „Supraciu"

Negatywny scenariusz działalności ruchu „Supraciu", to oskarżenie jej aktywistów o działalność terrorystyczną. Analizując ich działalność uznać należy to za rozwiązanie prawdopodobne. W ich działalności wyraźnie widoczne są punkty charakterystyczne dla grup terrorystycznych, ale racjonalna ich ocena wskazuje, że są one raczej instrumentem działania tożsamym dla ugrupowań partyzanckich. Ich działania charakteryzują się dużym efektem społecznym i medialnym, a reguły ich działania mają charakter dywersyjny. Warto jednak poruszyć aspekt moralno-etyczny tego zjawiska. Okoliczność oporu wobec białoruskiego reżimu w pewnym stopniu legitymizuje i normalizuje metody ich działania dla osiągnięcia zamierzonych celów, gdyż bezpośrednio zmierzają do zniszczenia białoruskiego reżimu totalitarnego, jednak działania tych grup dotykają także rodziny ludzi zaangażowanych w funkcjonowanie reżimu totalitarnego, a dokładniej ich rodziców, dzieci, małżonków. Aby odpowiedzieć na twierdzenie, że np. sami Kiberpartizany łamią prawo i konstytucję, zdaniem autora, należy

odwołać się do wywiadu z Euroradiem z 17 maja 2021 r. (Euroradio, 2021), w którym udzielono następującej wypowiedzi: „Z naszej perspektywy na ten moment nasze wolności obywatelskie [prawo do tajemnicy korespondencji – AK] gwarantowane nie są". Oceniając więc działania tych ugrupowań uwzględnić należy także realia polityczne jakie występują w Białorusi. Większość polityków opozycji na Białorusi znajduje się na liście terrorystów albo osób, które popierają terroryzm lub ekstremizm. Pod tym względem interpretacja tych grup na Białorusi (pod kątem prawnym) jest bardzo trudnym i szerokim problemem. Tym samym kwestia prawnej i etycznej kategoryzacji tych grup i ruchu „Supraciu" nie jest tak jednoznaczna, a także wymaga szczegółowego dialogu zarówno specjalistów z tej dziedziny, prawników, naukowców, jak i samych przedstawicieli tej grupy. Ocenę działań grup ruchu „Supraciu" i ich klasyfikacji jako ugrupowań narodowowyzwoleńczych i partyzanckich przedstawia wypowiedź białoruskiego eksperta wojskowego i analityka Jahora Lebiadka[15]. Odpowiadając na pytania stwierdza on jednoznacznie, że nie są to ruchy terrorystyczne. Uważa, że:

- ich działalność z formalno-prawnego punktu widzenia to terroryzm. Ale w ogólnym sensie politycznym i historycznym pojęcie terroryzmu ma swoje ramy czasowe. Faktem jest, że sami zwycięscy terroryści zaczynają pisać historię swojego kraju i wchodzić na poziom światowy jako bojownicy o słuszną sprawę, a poprzednie władze są ogłaszane za wrogów kraju;
- nazywanie tych grup terrorystami biorąc pod uwagę, że walczą z dyktatorskim, niemal totalitarnym reżimem jest niezasadne. Uznaje on, że:

> Ze strony Łukaszenki i jego sojuszników nie są nawet terrorystami, a raczej wrogami. Terroryzm jest po prostu uzasadnioną formalizacją ich wrogości oraz prawem do użycia przemocy i broni przeciwko tym grupom. Z punktu widzenia rywali Łukaszenki są bojownikami o przyszłość Białorusi, oczywiście nie terrorystami. Z punktu widzenia zwykłych ludzi, którzy nie interesują się polityką, oni też raczej nie będą terrorystami, bo media przez dziesięciolecia kreowały wizerunek terrorysty jako osoby „w czarnym", która coś wysadza w powietrze lub kogoś zabija w brutalny sposób. A te grupy tego nie czynią[16].

[15] W materiale umieszczono tylko dwa pytania, które zostały poruszone w rozmowie. Szczegóły rozmowy są w posiadaniu autora.

[16] Wywiad został przeprowadzony po ataku bezzałogowcem na bazy OMON i Wojsk Wewnętrznych.

Podsumowanie

Uwzględniając kontekst polityczny i historyczny na Białorusi autor proponuje określać ruch „Supraciu" jako ruch narodowowyzwoleńczy posługujący się metodami, które powszechnie ocenia się jako działalność terrorystyczna i partyzancka. Jednakże kontekst tych działań jest ukierunkowany nie tylko na osłabianie autorytarnego reżimu, ale także na budowę i wsparcie procesu budowy białoruskiego społeczeństwa obywatelskiego. Jednoznacznie wskazuje na to formuła aktywności medialnej, zwłaszcza propagowania wstąpienia do danych grup oraz opublikowanie wiadomości politycznych, materiałów i podręczników z zakresu politologii, polityki, filozofii, sztuki walki. Ponadto działalność tych grup to także wyszukiwanie i gromadzenie informacji na temat przestępców politycznych, co odgrywa pozytywną rolę w zakresie regulacji sytuacji politycznej po transformacji ustrojowej Republiki Białorusi. Istnieje również bezpośrednia korzyść w stworzeniu bazy dowodowej pozwalającej na późniejszy proces sądowy osób popełniających przestępstwa, czy lustracji osób angażowanych w funkcjonowanie reżimu. Interpretacja prawna, a także postrzeganie moralne i etyczne, nadal pozostaje kwestią otwartą, ponieważ większość polityków opozycji na Białorusi znajduje się na liście terrorystów, popierających terroryzm lub ekstremizm. Kwestia kategoryzacji tych grup i ruchu „Supraciu" nie jest tak jednoznaczna, a ponadto wymaga szerokiego dialogu zarówno specjalistów z tej dziedziny, prawników, naukowców, jak i nawet samych przedstawicieli tej grupy. Uznać należy, że istnienie i funkcjonowanie zarówno grup tego ruchu, jak i samego ruchu jako całości ma oczywiście kolosalne znaczenie, także ze względu na zaostrzoną sytuację polityczną oraz konspiracyjne zasady i postawy. Jednakże o ile ich działalność jest zauważalna, to nie można oszacować ich wpływu na sytuację wewnętrzną Białorusi. Tym niemniej wykreowanie wśród funkcjonariuszy reżimu poczucia zagrożenia (możliwość bycia celem ataku ze względu na pracę w strukturach rządowych) oraz przeprowadzanie takich ataków zarówno w cyberprzestrzeni, jak i realnej rzeczywistości (akcje sabotażowe w budynkach urzędów, uszkadzanie samochodów służbowych itp.) w naturalny sposób ogranicza samowolę funkcjonariuszy reżimu. Równocześnie jednak prowadzi do zwiększenia środków wykorzystywanych do ich zwalczania.

Bibliografia

Belta. (2021, 3 grudnia). *SK raskryl podrobnosti prestupnoy deyatel'nosti organizatsii „Supratsíŭ"*. Dostęp: https://belta.by/incident/view/sk-raskryl-podrobnosti-prestupnoj-dejatelnosti-organizatsii-supratsiu-473038-2021/ [15.12.2021].

Belsat. (2021a, 21 października). *Chto nuzhno znat' o gruppakh «Busly lyatsyats'» i «DNS», kotoryye vlasti priznali ekstremistskimi formirovaniyami*. Dostęp: https://belsat.eu/ru/news/21-10-2021-chto-nuzhno-znat-o-gruppah-busly-lyatsyats-i-dns-kotorye-vlasti-priznali-ekstremistskimi-formirovaniyami/ [10.11.2021].

Belsat. (2021b, 4 września). «*Idet pozitsionnaya voyna na istoshcheniye*». *Razgovor s Dmitriyem Shchigel'skim o podpol'nom dvizhenii «Supratsíŭ»*. Dostęp: https://belsat.eu/ru/news/03-09-2021-idet-pozitsionnaya-vojna-na-istoshhenie-razgovor-s-dmitriem-shhigelskim-o-podpolnom-dvizhenii-supratsiu/ [05.10.2021].

Bolechów, B. (2002). *Terroryzm w świecie podwubiegunowym*. Wydawnictwo Adam Marszałek.

Chimarov, S.Y.U. (2020). Taktika destruktivnogo psikhologicheskogo vozdeystviya na sotrudnikov organov pravoporyadka v Respublike Belarus' (avgust-sentyabr' 2020 g.). *Tendencyi Razvitia Nauki i Obrazovaniya [Trendy Rozwoju Nauki i Edukacji]*, *66*(4), 99–102. https://doi.org/10.18411/lj-10-2020-169

Euroradio.(2021,17maja).*Admin„sinich"zliŭsia,„čyrvonyja"zastalisia:kudypadzielisiakibierpartyzany?*Dostęp: https://euroradio.by/admin-sinih-zliusya-chyrvonyya-zastalisya-kudy-padzelisya-kiberpartyzany [20.06.2021].

Hoffman, B. (1999). *Oblicza terroryzmu*. Bertelsmann Media.

Karta donosov 102. (2021, 30 grudnia). Dostęp: https://blackmap.org/donos-102/ [06.01.2022].

Karta Narodów Zjednoczonych. (1947). Dz. U. 1947, Nr 23, poz. 90 z późn. zm.

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (1966). Dz. U. 1977, Nr 38, poz. 167.

Telegram. (2021a, 8 czerwca). *Kompaktnoye Orudiye Samooborony – KOSa*. Dostęp: https://telegra.ph/Kompaktnoe-Orudie-Samooborony---KOSa-06-08 [10.06.2021].

Telegram. (2021b, 11 kwietnia). *Plan pobedy ot Kiber-Partizan*. Dostęp: https://telegra.ph/Plan-pobedy-ot-Kiber-Partizan-04-11 [15.04.2021].

Telegram, (2021c, 20 maja). *Spisok aktsiy i prodelannoy raboty dvizheniya „Supratsíŭ"*. Dostęp: https://telegra.ph/Spisok-akcij-i-prodelannoj-raboty-dvizheniya-Suprac%D1%96%D1%9E-05-20 [10.06.2021].

NEXTA. (2021). *Lukashenko. Zolotoye dno*. [YouTube]. Dostęp: https://www.youtube.comwatch?v=JEbKtZRAGGI&ab_channel=NEXTA [06.01.2022].

Wałek, T. (2018). Pojęcie, geneza i klasyfikacja zjawisk terrorystycznych. *Securitologia*, (2), 110–124. Dostęp: https://www.ejournals.eu/Securitologia/2018/No-2/art/14988/ [15.01.2022].

Vechernij Brest. (2020, 30 października). *Na Brestchine vozbuzhdeno ugolovnoye delo po faktu*. Dostęp: https://vb.by/society/incidents/na-brestchine-vozbuzhdeno-ugolovnoe-delo-po-faktu-diversii-na-zheleznoj-doroge.html [15.04.2021].

Netografia

https://t.me/cpartisans

https://t.me/busly_laciac

https://t.me/dns_main

https://t.me/s/karatelibelarusi

https://t.me/BlackBookBelarus

https://t.me/stopbotluka